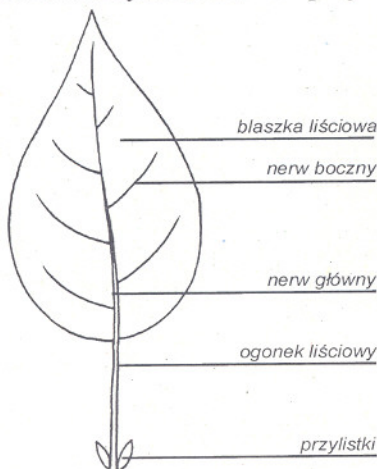

Przystanek 5

Gatunki drzew i krzewów

Drzewa i krzewy stanowią dominującą grupę roślin w ekosystemach leśnych. W Polsce w stanie dzikim występuje około 215 gatunków drzew i krzewów. Na terenie Użytku Ekologicznego Dębina stwierdzono ich blisko 100.

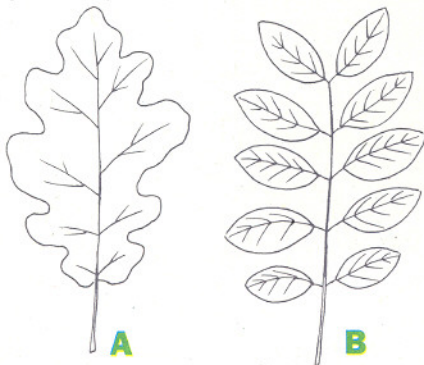
Poznamy tutaj kilka gatunków, zwracając szczególną uwagę na ich liście. Są one bardzo ważnym elementem przy oznaczaniu drzew.

Schemat
budowy liścia

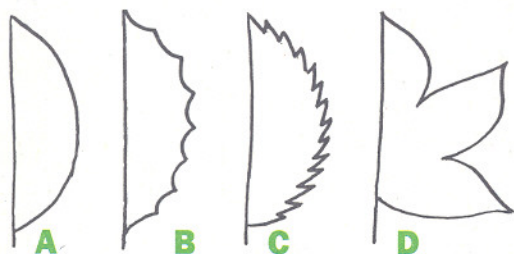
Oto kilka podstawowych pojęć, którymi będziemy się posługiwać przy opisach liści. Liść składa się z dwóch podstawowych elementów: **ogonka liściowego** i **blaszki liściowej**. Przez blaszkę liściową przebiegają wiązki przewodzące, zwane nerwami. Wyróżniamy nerw główny (leżący na przedłużeniu ogonka liściowego) i odchodzące od niego nerwy boczne.

Jeżeli blaszka liściowa jest niepodzielona mówimy o liściu prostym. Jeśli natomiast składa się ona z kilku oddzielonych od siebie, samodzielnych listków, to liść taki nazywamy złożonym.

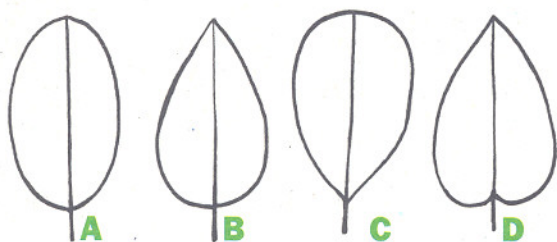
Liść prosty (A) i złożony (B)

Brzeg blaszki liściowej może być różnie wykształcony. Kilka przykładów, z którymi zetkniemy się na tym przystanku pokazuje rysunek poniżej. Liście drzew mają bardzo różnorodny kształt. Może on być np. jajowaty, odwrotniejajowaty, eliptyczny, sercowaty.

Rodzaj brzegu blaszki liściowej

- A - całobrzegi
- B - ząbkowany
- C - piłkowany
- D - klapowany

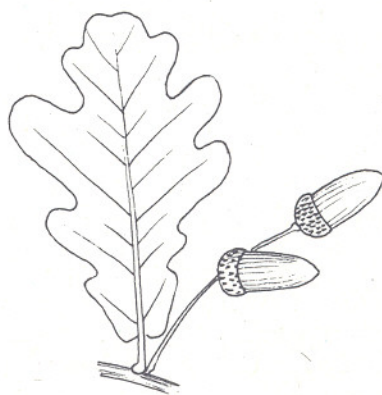
Kształty blaszki liściowej

- A - eliptyczny
- B - jajowaty
- C - odwrotnie jajowaty
- D - sercowaty

W bezpośrednim sąsiedztwie przystanku, przy którym stoimy znajdziemy, uważnie szukając, co najmniej 8 gatunków drzew i krzewów.

Dąb szypułkowy (*Quercus robur*) to jeden z trzech rodzimych gatunków dębów. Zetknęliśmy się z nim już na pierwszym przystanku. Pień dębu pokryty jest ciemnoszarą, grubą, głęboko spękaną korą. Liście tego gatunku są węższe przy nasadzie a szersze w górnej części, nieregularnie klapowane, z zaokrąglonymi klapami. Liść osadzony jest na krótkim ogonku liściowym. Nerwy boczne liści dochodzą zarówno do końców klap i zatok pomiędzy klapami. Część liści nie opada jesienią lecz usycha i pozostaje na drzewie przez całą zimę.

Dąb szypułkowy ma ogromne znaczenie w drzewostanach wielu typów europejskich lasów liściastych i mieszanych np. **dąbrów**, borów dębowo-sosnowych, a także lasów dębowo-grabowo-lipowych, zwanych **gradami**.

Buk pospolity (*Fagus sylvatica*) jest drzewem mogącym osiągać okazałe rozmiary (wysokość do 40 m, a największe polskie osobniki mają ponad 600 cm w obwodzie). Charakterystyczna jest kora buka: popielatoszara, z reguły gładka nawet u starych drzew. Liście buka są eliptyczne lub jajowate, za młodu miętko owłosione. Brzeg blaszki liściowej jest całobrzegi lub faliście ząbkowany. Buk jest gatunkiem lasotwórczym – tworzy drzewostany różnego typu lasów bukowych, zwanych buczynami.

Grab pospolity (*Carpinus betulus*) w porównaniu z dębem czy bukiem osiąga mniejsze rozmiary: dorasta do 20-25 m wysokości, a najpotężniejsze okazy rzadko przekraczają 300 cm w obwodzie. Związane jest to z tym, że grab jest drzewem rosnącym bardzo wolno. Kora grabu jest gładka, szara, z ciemniejszymi smugami. Liście tego gatunku są jajowate lub eliptycznie-jajowate, zaostrome na wierzchołku, z brzegami ostro, podwójnie piłkowanymi. Mają po 10-15 par prostych, regularnych nerwów bocznych. Grab jest gatunkiem charakterystycznym dla lasów łąkowych, gdzie często tworzy niższą warstwę drzewostanu.

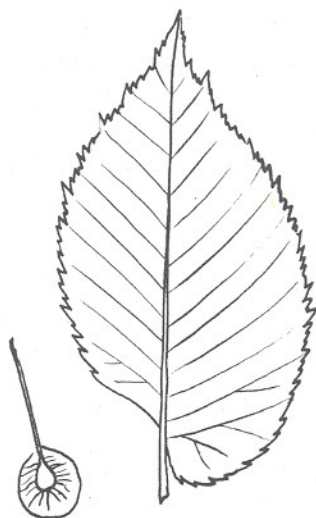

Klon zwyczajny (*Acer platanoides*) jest najpospolitszym z trzech krajowych gatunków klonów. Powszechnie znane są liście tego drzewa: duże, najczęściej 5-klapowe, z zaokrąglonymi zatokami i zaostrozonymi ząbkami na końcach kłap. Kora klonu zwyczajnego jest ciemnoszara lub prawie czarna, z licznymi podłużnymi lecz niezbyt głębokimi spękaniem. Klon zwyczajny występuje w rozproszeniu w różnego typu lasach liściastych, najczęściej w łąkach. W naturalnych lasach nie dominuje w drzewostanach.

Wiąz szypułkowy (*Ulmus laevis*) to jeden z trzech rodzimych gatunków wiązów. Jest to duże drzewo, mogące dorastać do ponad 30 m wysokości i osiągać znaczny obwód. Liście wiązów są stosunkowo łatwe do rozpoznania: w przeciwieństwie do większości gatunków drzew ich nasada jest niesymetryczna. U wiązu szypułkowego asymetria ta jest szczególnie widoczna. Blaszki liściowe są kształtu eliptycznego lub odwrotnie jajowatego (najszerze powyżej połowy), z wyraźnie zaznaczonym wierzchołkiem i podwójnie piłkowanymi brzegami. Dolna strona liści jest zwykle miękko owłosiona.

Wiąz szypułkowy rośnie w całej Polsce na nizinach, w wilgotniejszych lasach liściastych, najczęściej w dużych dolinach rzecznych.

Lipa drobnolistna (*Tilia cordata*). W pobliżu naszego przystanku rośnie młode drzewko z tego gatunku, jednak lipy mogą dorastać do potężnych rozmiarów, zwłaszcza jeśli chodzi o obwód pnia. Kora tego drzewa jest gęsto lecz niezbyt głęboko spękana. Liście lipy są w zarysie sercowate, często niesymetryczne, umieszczone na dość długim (do 5 cm) ogonku liściowym. Brzegi blaszki liściowej są drobno piłkowane. Kąty nerwów na spodniej stronie liścia pokryte są kępkami drobnych włosków. Lipa występuje w całej niżowej Polsce (a także w niższych partiach gór), przede wszystkim w lasach łąkowych.

Leszczyna pospolita (*Corylus avellana*). Jest to krzew lub (bardzo rzadko) małe drzewo o gładkiej lub płytko spękanej, brązoszarej korze. Liście są szerokie, odwrotnie jajowate lub okrągławe, zastrzone na wierzchołku, z sercowatą nasadą. Brzeg blaszki liściowej jest podwójnie piłkowany. Leszczyna występuje w całej Polsce, głównie w podszybie lasów łąkowych.

Bez czarny (*Sambucus nigra*) to duży krzew (postać drzewa osiąga bardzo rzadko), dorastający do 10 m wysokości, o szarej, głęboko spękanej korze. Liście bzu są typowym przykładem liści złożonych: każdy składa się z 5 (rzadziej z 3 lub 7) listków, z których jeden stanowi listek szczytowy, pozostałe zaś ułożone są naprzeciwlegle (parami). Listki są eliptyczne, z zaokrąglonymi wierzchołkami i ostro piłkowanymi brzegami. Bez czarny jest gatunkiem pospolitym w całym kraju. Rośnie najczęściej w wilgotniejszych lasach i zaroślach oraz w pobliżu siedzib ludzkich.

Buki mają charakterystyczną, gładką korę.

Znów czeka nas nieco marszu. Idziemy w stronę asfaltowej drogi, przez którą, z zachowaniem ostrożności, przechodzimy. Po schodkach wchodzimy na rozległy trawnik i skręcamy na nim w lewo. Dochodzimy do przecinającej trawnik ścieżki, którą skręcamy w prawo i wchodzimy z powrotem do lasu. Zbliżamy się do kolejnego przystanku.